

Kestävän käsityön toteutuminen perusopetuksen käsityön opetuksessa 1.–6. vuosiluokilla

Opettajan kestävän käsityön mukaisen toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät

Käsityökasvatus
Kandidaatintutkielma

Laatijat:
Johanna Partanen
Sini Saarikoski

Ohjaaja:
Virpi Yliverronen
KT, käsityökasvatuksen yliopistonlehtori

29.4.2024
Rauma

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijä(t): Johanna Partanen & Sini Saarikoski

Otsikko: Kestävän käsityön toteutuminen perusopetuksen käsityön opetuksessa 1.–6. vuosiluokilla: Opettajan kestävän käsityön mukaisen toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät

Ohjaaja(t): KT, käsityökasvatuksen yliopistonlehtori Virpi Yliverronen

Sivumäärä: 31 sivua

Päivämäärä: 29.4.2024

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää miten opettajat toteuttavat kestävää käsityötä peruskoulun opetuksessa vuosiluokilla 1.–6. ja mitkä ovat opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät. Koemme opettajien olevan avainroolissa kestävän kehityksen tietoisuuden lisäämisessä ja kestävän käsityön toteutumisessa. Kestävää käsityötä on aikaisemmin tutkittu, ja aiheen ajankohtaisuuden ja merkityksellisyyden vuoksi koimme tärkeäksi tutkia aihetta lisää.

Planeettamme on pisteessä, jossa on välttämätöntä ajatella kestävämpiä tapoja, joilla saamme turvattua hyvät elinmahdollisuudet tulevaisuuden sukupolville. Kestävän kehityksen avulla voimme edesauttaa planeetan ja ihmisten hyvinvointia toimimalla kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia huomioon ottaen. Kestävä kehitys toimii kattokäsitteenä esimerkiksi kestäväälle käsityölle, jonka avulla voidaan lähestyä edellä mainittuja tavoitteita käsityön välityksellä. Kestävä käsityö ottaa huomioon tuotteen, toiminnan ja aineettoman käsityön.

Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin ja tutkimusaineisto kerättiin ryhmäkeskustelumenetelmällä. Ryhmäkeskusteluun osallistuneet neljä luokan- ja käsityön opettajaa työskentelivät pääkaupunkiseudun peruskoulussa 1.–6. vuosiluokilla. Opettajat toimivat samassa toimipisteessä ja opettivat käsityötä eri painotuksilla. Aineisto analysoitiin teemoittain ja luokittain, josta saatiin selville eri luokkien esiintyvyyksiä aineistossa, kuten mitä, millä tavoin ja kuinka paljon mitään esiintyi.

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää ilmiötä kestävä käsityö, eikä pyrkiä saamaan yleistettäviä tuloksia. Ottaen huomioon pienen otannan, ei voida tehdä yleistyksiä. Ryhmäkeskustelumenetelmä toimi hyvänä keinona avaamassa ilmiötä ja ymmärtämässä opettajan kestävän käsityön mukaista toimintaa ja toiminnan taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tuloksista voidaan päätellä opettajien toteuttavan kestävää käsityötä tietoisesti ja tiedostamatta. Opettajan toiminnan taustalla voidaan nähdä opettajien tiedoilla ja taidolla olevan yhteys sosiaalisen kestävyuden toteutumiselle. Opettajat jakoivat tietoa toisilleen ja oppivat toisiltaan.

Voimme todeta opettajien olevan merkityksellisessä asemassa kestävän kehityksen edistämässä kestävän käsityön keinoin peruskoulun käsityöopetuksessa. Kestävän käsityön tutkimusten tutkimustuloksia olisi tärkeää tuoda tietoisuuteen laajemmin, jolloin voimme ymmärtää paremmin taustalla vaikuttavia asioita sekä edistää planeettamme ja ihmisten hyvinvointia.

Avainsanat: Kestävä käsityö, kestävä kehitys ja kiertotalous, peruskoulun käsityön opetus, kestävän käsityön opetus

Sisällys

Kestävän käsityön toteutuminen perusopetuksen käsityön opetuksessa 1.–6. vuosiluokilla.....	1
1. Johdanto.....	5
2. Kestävä käsityö koulukontekstissa	7
2.1 Kestävän käsityön tutkimukset.....	7
2.2 Käsitteet	8
2.2.1 Kestävä kehitys ja kiertotalous	8
2.2.2 Kestävä käsityö	9
2.2.3 Peruskoulun käsityön opetus	10
2.2.4 Kestävän käsityön opetus	11
2.3 Tutkimuksen viitekehys.....	12
3. Tutkimuskysymykset	14
4. Aineiston analysointi.....	15
4.1 Ryhmäkeskustelu aineiston hankintamenetelmänä	15
4.2 Luottamuksellinen ryhmäkeskustelutilanne	16
4.3 Ryhmäkeskusteluaineiston analysointi.....	19
5. Tutkimustulokset	21
5.1 Kestävän käsityön pääluokat ja yläluokat tutkimuksemme kontekstissa.....	21
5.1.1 Tuotteen yläluokat	22
5.1.2 Aineettoman käsityön yläluokat.....	24
5.1.3 Sosiaalinen kestävyys – vertaisoppimista, ideoiden jakamista ja eriarvoisuuden tasoittamista.....	26
5.1.4 Toiminnan yläluokat.....	28
5.1.5 Käsityön perusopetuksen opetussuunnitelma vaikuttamassa opettajan toiminnan taustalla	30
5.2 Kestävän käsityön yläluokkien toteutuminen tutkimuksemme tulosten pohjalta	32
6. Johtopäätökset	33
7. Pohdinta	34
7.1 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta	35
7.2 Mahdolliset jatkotutkimukset	35

Lähteet.....	37
Liitteet.....	39
Liite 1. Taustietolomake	40
Liite 2. Ryhmäkeskustelun diat.....	43

1. Johdanto

”Ihmisyys kuuluu käsillä maailmaan tarttuminen.”

Näin toteaa Itä-Suomen yliopiston käsityötieteen professori Sirpa Kokko Ylen haastattelussa koskien ihmisten innostusta keramiikkaharrastukseen (Yle, 2023). Korona-aika loi yhteiskunnallisen poikkeustilan, joka nosti kädentaidot mieluisimpien harrastusten kärkeen Marttaliiton pääsihteerin Marianne Heikkilän mukaan. Tällaisina yhteiskunnan murrosaikoina esteettisyydellä, rauhoittumisella ja keskittymisellä on ollut merkityksensä ihmisen hyvinvoinnin edistämässä. (Tekstiiohje 04/2020.) Käsityö sisältää näitä edellä mainittuja elementtejä, jotka parhaimmillaan edistävät ihmisten hyvinvointia. Käsityön merkitystä ihmisen hyvinvoinnille on tutkittu paljon, esimerkiksi aivotutkija ja professori Minna Huotilaisen toimesta (Tekstiiohje ry). Hyvinvoinnin lisäksi kestävä kehitys on ajankohtainen aihe, ja nämä molemmat nousevat esille mediassa ja etenkin sosiaalisessa mediassa. Käsityöllä on potentiaalia edistää kestävämpää tulevaisuutta, se tarjoaa erilaisen tavan ajatella maailmaa ja arvioida uudelleen, miten suhtaudumme luontoon ja toisiimme (Ferraro ym., 2012). Kestävässä kehityksessä on kyse koko maapallomme kestävydestä ja tavoitteesta turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet (Ympäristöministeriö). YK:n Kestävän kehityksen tavoitteisiin kuuluu esimerkiksi eriarvoisuuden vähentäminen, vastuullinen kuluttaminen, ilmastoteot sekä terveys ja hyvinvointi (Suomen YK-liitto).

Omaan arvopohjaamme kuuluu ihmisten hyvinvointi ja kestävä kehityksen edistäminen. Lisäksi käsityö on meille tärkeä harrastus, elinkeino ja tapa olla. Käsityö on osa ihmisyyttämme. Haluamme toimia työssämme sekä harrastustoiminnassa kestävä kehityksen mukaisesti, ja tästä syystä kestävä käsityö kiinnostaa meitä käsitteenä sekä toteutumisessa käytännössä. Kestävä kehitystä on tutkittu paljon ja tutkitaan edelleen. Iloksenne huomaisimme, että kestävä käsityö -käsitteenä alkaa hiljalleen vakiintua käyttöön. Tarkastelemme kestävä käsityötä myös kestävä kehityksen ja kiertotalous -käsitteiden osana. Kestävä kehitys ja kiertotalous kietoutuvat nykypäivänä vahvasti opetukseen ja toteutuvat monialaisesti läpi perusopetuksen (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet [POPS], 2014). Käsityön perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan yhtenä esimerkkinä käsityöoppiaineen haastavan oppilaita tarkastelemaan kriittisesti ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja huomioiden oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävä kehityksen (POPS, 2014).

Olemme kiinnostuneita siitä, ovatko nämä edellä mainitut asiat edistettävissä käsityön, ja nimenomaan peruskoulun, käsityön opetuksessa vuosiluokilla 1.–6. Tutkimuksemme on pintaraapaisu siitä, mitä kestävä käsityö on ja miten sitä toteutetaan peruskoulun vuosiluokilla 1.–6. opettajien toimesta sekä millaisia ovat opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät.

2. Kestävä käsityö koulukontekstissa

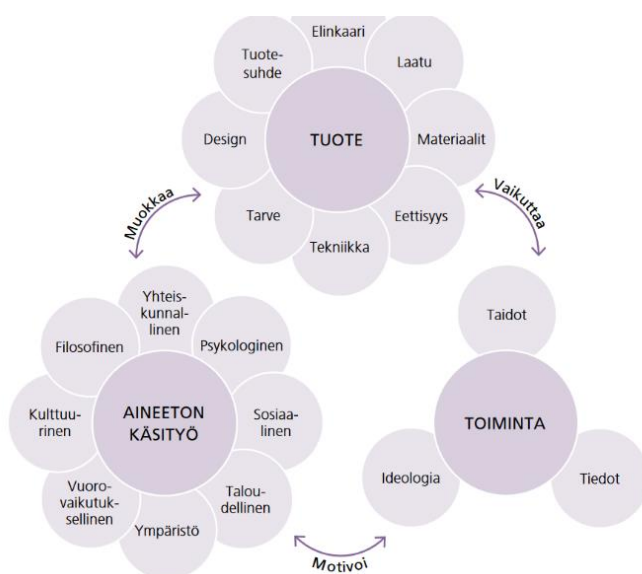
2.1 Kestävän käsityön tutkimukset

Kestävää käsityötä on aikaisemmin tutkinut mm. Niina Väänänen väitöskirjassaan Sustainable craft Dismantled and reassembled (Väänänen, 2020), jossa kerättiin laadullisin menetelmin aineistoa käsityöläisiltä ja käsityön opettajaopiskelijoilta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä kestävä käsityö tarkoittaa ja miten se ymmärretään käsityöläisten keskuudessa. Tutkimuksessa nousi esille kestävä käsityön kolme pääelementtiä, jotka ovat tuote, toiminta ja aineeton käsityö, ja näillä kaikilla on lisäksi omat osatekijänsä (Kuvio1). Tutkimuksessa (2020) osoitetaan kestävä käsityön kolmen elementin olevan vahvasti yhteydessä toisiinsa ja kaikkien osatekijöiden vaikutus on merkityksellinen sekä ohjaa tekijän toimintaa.

Johtopäätöksenä voidaan olettaa näillä kolmella elementillä ja niiden osatekijöillä olevan vaikutus toisiinsa. Nämä osatekijät muokkaavat ja motivoivat toisiaan, ne toimivat syklisesti toisiinsa nähden. (Väänänen, 2020) Voidaan esimerkiksi olettaa, että opettajalla, jolla on taustalla jokin tutkinto, josta hän on saanut tietoa, vaikuttaa hänen toimintaansa kestävä kehityksen mukaisesti. Kyseinen opettaja osaa teettää oppilailtaan työn, joka on esimerkiksi eettinen ja materiaalit on valittu kestävä kehityksen mukaisesti, kuten luonnonmateriaaleja suosien. Hän osaa huomioida erilaiset näkökulmat kestävä kehityksen osa-alueilta ja toimia niiden mukaan.

Kestävää käsityötä on lisäksi tutkinut Selänne V. (2022) pro gradu- tutkimuksessaan kestävä käsityö alakoulun opetuksessa vuosiluokilla 3.–6. Selänne tutkii etenkin sitä, millaisia kestävä käsityön opetussisältöjä opettajat toteuttavat. Hän avaa omassa pro gradu- tutkimuksessaan osaltaan Väänänen (2020) kestävä käsityön kolmen elementin kaaviota yhdistämällä sitä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014). Tutkimuksessaan hän haluaa saada selville käytännön esimerkkejä tutkittavasta ilmiöstä.

Lähdemme tässä tutkimuksessa rajaamaan näiden molempien tutkimusten pohjalta pientä osaa näistä elementeistä ja rakentamaan näin ollen omaa tutkimuksellista osaamme kestävästä käsityön tutkimuskentällä. Kuvio 1 on Väänänenin tutkimuksen (2020) viitekehys, jonka pohjalta muodostuu tutkimuksemme viitekehys. Avaamme viitekehyyksemme kohdassa 2.3, käsitteiden avaamisen jälkeen.

Kuvio 1. Kestävästä käsityön pääelementit ja niiden osatekijät (Väänänen ym. 2017)

2.2 Käsitteet

2.2.1 Kestävä kehitys ja kiertotalous

Kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan ihmisten hyvinvointia planeettamme kantokyvyn rajoissa. Kestävästä kehityksen päämääränä halutaan turvata hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. Kestävässä kehityksessä huomioidaan ihminen, ympäristö sekä taloudelliset näkökulmat. Se pitää sisällään ekologisen-, taloudellisen-, sekä sosiaalisen-, ja kulttuurisen kestävyden. (Ympäristöministeriö.)

Kiertotaloudessa taloudellista kasvua ja hyvinvointia luodaan tuottamalla tuotteiden sijaan palveluita. Tarkoituksena on pyrkimys siirtyä nykyisestä lineaarisesta taloudesta kohti kiertotalouden syklistä, suljettua kiertoa. Kiertotalouteen liittyy vahvasti pyrkimys kokonaisvaltaiseen kestäväan kehityksen malliin huomioimalla niin ympäristön, talouden kuin ihmisten sosiaalisen tasavertaisuuden näkökulmat. (Leinonen, 2022.) Kiertotaloudessa luonnonvarojen käyttö on kestävämpää ja tavoitteena on, että luonnonvarat pysyvät käytössä pidempään (Ympäristöministeriö). Materiaaleja ja tuotteita pyritään hyödyntämään siten, että ensisijaisesti niitä lainataan ja vuokrataan, huolletaan ja korjataan sekä kunnostetaan ja kierrätetään. Tuotteiden uudelleen käyttöä mietitään jo tuotteen suunnitteluvaiheessa. Nämä toimenpiteet edesauttavat tuotteiden elinkaaren pidentämistä. Lopulta käytännössä pyrkimyksenä on kaiken jätteen määrän vähentäminen minimiin. (Euroopan parlamentti.)

2.2.2 Kestävä käsityö

Käsityö mielletään useasti holistisena prosessina, jolla on alku- ja loppupisteensä. Se nähdään tekemisenä, jonka päämääränä on käytännöllisyys. Kuitenkin käsityö pitää sisällään toimintaa, jonka päämääränä ei ole valmis tuote, vaan olennaisempaa asiana pidetään ilmaisua ja kokeilua sekä vuorovaikutusta materiaalin kanssa. (Karppinen ym. 2014.) Käsityö on lisäksi tapa olla sosiaalinen, sen avulla voi kohdata kulttuuria ja muita ihmisiä ympärillämme.

Käsityön ja kestäväan kehityksen välisestä yhteydestä on keskusteltu laajasti viime vuosikymmeninä (Zhan ym. 2017). Kestävä kehitys nähdään kestäväan käsityön kattokäsitteenä, jolloin kestäväan käsityön käsitteessä näkyy kestäväan kehityksen näkökulmat (Väänänen & Pöllänen 2020). Kestäväää käsityötä voidaan näin ollen tarkastella taloudellisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja ekologisesta näkökulmasta.

Väänänen avaa tutkimuksessaan kestäväää käsityötä jakamalla käsite kolmeen elementtiin ja niiden osatekijöihin. Kyseiset kolme elementtiä ovat, toiminta, tuote ja aineeton käsityö, jotka toimivat yhteen kietoutuneena systeeminä. Elementit ja niiden osatekijät vaikuttavat, muokkaavat ja motivoivat toinen toisiaan kumpaakin suuntaan. (Väänänen, 2017.) Tätä yhteen kietoutunutta kestäväan käsityön systeemiä Väänänen (2020) kuvailee kokonaisuuden muodostamana lankakeränä, missä osat vaikuttavat toisiinsa kuten langan säikeet, joista

muodostuu lankakerä. Jokaisella langan säikeellä on omia erityispiirteitään ja yhdessä ne muodostavat pitkälle johtavia vaikutuksia. (Aikuiskasvatus 3/2020.)

Kestävän käsityötuotteen ominaisuuksina nähdään esimerkiksi materiaalit, elinkaari, tarve ja laatu. Vaistonvarainen tapa lähestyä kestävää käsityötä on materiaallinen, jolloin tarkastelun keskiössä on tuotteen ja materiaalin ympäristövaikutukset. (Aikuiskasvatus 3/2020.) Toinen konkreettinen tapa lähestyä kestävää käsityötä on kiinnittää huomiota ihmiseen ja toimintaan, jolloin keskiössä on toiminnantarkastelu. Toiminnassa voidaan ottaa paremmin huomioon esimerkiksi tuotteen erilaiset ominaisuudet. Kun ajattelussa siirrytään abstraktimmalle tasolle, tarkastelussa on tekijää ja tuotetta ympäröivät asiat, kuten käsityö kulttuurisena ilmiönä. Kyseinen ilmiö kuuluu aineettoman käsityön alle. (Ainedidaktiikka 5/2021, 94.) Kulttuurisesta ilmiöstä puhuttaessa, voidaan puhua vanhojen käsityöperinteiden ja taitojen vaalimisesta, sekä uuden käsityökulttuurin luomisesta ja elävöittämisestä. (Aikuiskasvatus 3/2020.)

2.2.3 Peruskoulun käsityön opetus

Nykyisen opetussuunnitelman (OPS, 2014) mukaan käsityöoppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessiin ja sen hallitsemiseen. Kokonaisella käsityöprosessilla tarkoitetaan kokonaista prosessia aina ideoinnista/innovoinnista arviointiin. Välivaiheita ovat suunnittelu, tekeminen ja dokumentointi (Opetushallitus). Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jonka sisältöjä ja toimintaa tukevat sekä teknisen työn että tekstiilityön työtavat (Pöllänen ym. 2020, s. 7, Monimateriaalisuus perusopetuksen käsityössä). Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa, jossa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, sekä kokeillaan erilaisia visuaalisia ja teknisiä ratkaisuja. Käsityössä opitaan tietoja ja taitoja, joita voi hyödyntää arjessa, kuten ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia. Käsityö kehittää oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia, luovuutta ja suunnitteluosaamista. (POPS, 2014) Lisäksi käsityö ylittää oppiainerajoja ja tarkastelee kokonaisvaltaisesti laaja-alaisia teemoja.

2.2.4 Kestävän käsityön opetus

Aikaisempi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2004 määritteli käsityön oppiainetta kestävän kehityksen mukaan seuraavasti: “Käsityön opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan käsityötaitoa niin, että hänen itsetuntonsa sen varassa kasvaa ja hän kokee iloa ja tyydytystä työstään. Lisäksi hänen vastuuntuntonsa työstä ja materiaalin käytöstä lisääntyy ja hän oppii arvostamaan työn ja materiaalin laatua ja suhtautumaan arvioiden ja kriittisesti sekä omiin valintoihinsa että tarjolla oleviin virikkeisiin, tuotteisiin ja palveluihin” “Oppilasta johdatetaan tutustumaan suomalaiseen ja myös muiden kansojen käsityön kulttuuriperinteeseen.” (POPS, 2004.)

Nykyisessä Peruskoulun Käsityönopetuksen opetussuunnitelmassa on myös huomioitu kestävä kehitys ja kiertotalous. Oikeastaan voidaan todeta, sen näkyvän 2014 vuoden opetussuunnitelmassa laajemmin, kuin edellisessä opetussuunnitelmassa. Se ottaa huomioon oppilaiden oman elämänpiirin, paikallisen kulttuuriperinnön sekä yhteisön kulttuurisen moninaisuuden. Oppilasta ohjataan tarkastelemaan kulutus- ja tuotantotapoja monipuolisesti, ja ottamaan huomioon tuotteessaan materiaalien taloudellisen käytön. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria. (POPS, 2014.)

Nämä kaikki edellä mainitut ovat sisältöjä ja tavoitteita, joita mainitaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa, mutta on kuitenkin otettava huomioon, että opettajalla on tärkeä rooli kestävän kehityksen opetuksessa. Tutkimusten mukaan sillä, minkälaiset käsitykset ja suhtautuminen käsityötä opettavalla opettajalla on kestävään kehitykseen, on vaikutusta käsityöoppiaineen opetussisältöihin. (Selänne, 2022) Opettajan omat valinnat voivat vaikuttaa siihen, mitä hän kokee tärkeäksi painottaa tai kuinka kauan aikaa kuhunkin osa-alueeseen käytetään.

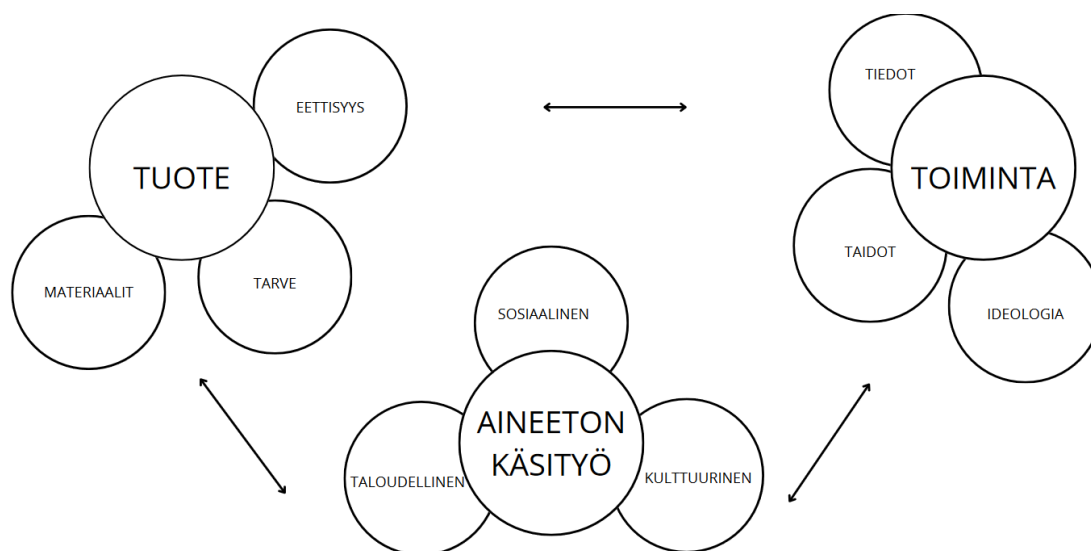
Toiminta- ja menetelmätavat ovat vaikuttamassa kestävän käsityön toteutumiseen, joten panostamalla käsityönopetukseen kaikilla koulutussektoreilla, kuten perusopetuksessa ja vapaassa sivistystyössä osamme arvioida oman toimintamme seurauksia paremmin. Mikäli tämä osa-alue jäisi kehittämättä, kestävän kehityksen toteutuminen olisi haastavaa. (Aikuiskasvatus 3/2020.)

2.3 Tutkimuksen viitekehys

Tässä tutkimuksessa keskitymme perusopetuksen käsityöopetukseen vuosiluokilla 1.–6. Pyrimme ymmärtämään kestävästä käsityön ilmiötä ja kuvailemaan sitä rajaamistamme teemoista käsin. Tavoitteena on saada lisää tietoa tutkittavana olevasta ilmiöstä ja näin ollen pyrkimyksenä ei ole saada yleisesti kattavaa tai yleistettävää tietoa. Tutkimuksemme tuloksilla toivomme olevan mahdollisuuksia tuoda lisäarvoa kestävästä käsityön merkityksen ymmärtämiselle ja arvostamiselle, sekä antaa innostusta kestävästä käsityön toteuttamiselle niin omassa kuin opiskelijakollegoidemme tulevassa opetuksessamme. Tutkimuksella pyrimme löytämään erilaisia kestävästä käsityön toteuttamisen tapoja peruskoulun käsityön opetuksessa. Kestävä käsityö on jo nyt ratkaiseva osa kestävästä kehitystä, jonka avulla turvaamme hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille sekä tuleville sukupolville (Ympäristöministeriö).

Suomalaisessa perusopetuksessa kestävä kehitys ja tietoisuus ekologisuudesta on ollut vahvasti läsnä eri oppiaineissa ja se on sisällynyt käsityön opetukseen jo pidemmän aikaa. Erityisesti meillä Skandinaviassa sekä Baltiassa käsityö on osa peruskoulun opetussuunnitelmaa, ja Suomessa käsityön opetuksella on pitkät perinteet jo 1900-luvun alkupuolelta. Nykypäivänä käsityötä opetetaan meillä luokka-asteilla 1.–7. jokaiselle oppilaalle, ja luokilla 8. ja 9. käsityö on mahdollista valita valinnaisaineeksi. (Kokko & Räisänen, 2019.)

Kuviossa 2 kuvaamme tutkimuksemme viitekehystä, joka on muodostunut Väänäsen Kestävää käsityötä kuvaavasta kuviosta (Kuvio 1). Rajasimme Väänäsen listaamista ulottuvuuksista osan pois, sillä käytettävissämme ei ollut tarpeeksi resursseja kovin laajan tutkimuksen tekemiseen. Osalla ulottuvuuksista, kuten designilla, tuotesuhteella ja filosofialla emme usko olevan suurta painoarvoa peruskoulun käsityönopetuksessa vuosiluokilla 1.–6., ja tämän vuoksi olemme rajanneet ne tutkimuksen ulkopuolelle. Puolestaan opettajan tiedoilla, taidoilla ja ideologialla uskomme olevan merkitystä opettajan tavalle toteuttaa taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista kestävyttä käsityön opetuksessa. Valitsemiemme elementtien ja niiden ulottuvuuksien avulla saamme toivomamme mukaan selvitettyä, miten opettaja toimii nimenomaan käsityön opetuksessa, ja mitkä ovat ne taustalla olevat seikat, jotka tähän vaikuttavat.

Kuvio 2. Tutkimuksen viitekehys.

3. Tutkimuskysymykset

Tutkimuksellamme etsimme vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka opettajat toteuttavat perusopetuksen 1.–6. vuosiluokilla käsityön opetuksessa kestävää käsityötä?

2. Mitkä ovat opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät?

Ensimmäinen tutkimuskysymys kartoittaa sitä, mitä ja miten opettajat toteuttavat kestävää käsityötä peruskoulun opetuksessa, tai toteutuuko sellaista laisinkaan. Elementeistä tuote ja aineeton käsityö (kuvio 2), ovat asioita, joiden toteuduttua kestävän kehityksen mukaisesti toteutuu kestävän käsityön mukaista käsityönopetusta. Esimerkiksi tuote voidaan toteuttaa kestävä kehitys huomioon ottaen, pohtimalla käytettäviä materiaaleja, kuten kierrätysmateriaaleja tai luonnonmateriaaleja suosien. Taloudellisuus puolestaan voi näkyä käsityön opetuksessa materiaalien taloudellisella käytöllä, ja jo olemassa olevien materiaalien hyödyntämisellä. Opettaja voi toiminnallaan vaikuttaa siihen, miten nämä kaksi elementtiä ja niiden osatekijät toteutuvat peruskoulun käsityönopetuksessa.

Toinen tutkimuskysymys keskittyy selvittämään mitkä ovat ne opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät, jotka mahdollisesti edistävät tuote ja aineeton käsityö elementtien ja niiden osatekijöiden toteutumista. Halusimme selvittää, onko opettajan aikaisemmillä koulutuksilla, harrastuneisuudella tai ideologialla jonkinlaista merkitystä siihen, millaisia valintoja opettaja tekee koskien esimerkiksi edellä mainittuja materiaalivalintoja. Perusopetuksen opetussuunnitelma (POPS, 2014) antaa tietyt raamit, joiden puitteissa opettajan tulisi toimia. OPS:ssa (2014) mainitaan käsityön haastavan oppilaita tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmasta. Opetussuunnitelma ei kuitenkaan ota kantaa siihen, miten opettaja toteuttaa näitä tai mitä asioita opettaja painottaa opetuksessaan. Voidaan esimerkiksi olettaa, että yksi opettaja kokee tärkeäksi, että hänen opetuksessaan käytetään vain kierrätysmateriaaleja, jolloin oppilaat oppivat parhaiten hyödyntämään kierrätysmateriaaleja. Toinen puolestaan on kiinnostunut puun laadusta, ja haluaa tilata koululle puuta, joka on materiaalina kestävämpää ja kestää täten kulutusta ja aikaa. Mitkä ovat ne taustalla vaikuttavat asiat, jotka johtavat opettajan tapaan toimia näin, on se, mikä meitä kiinnostaa.

4. Aineiston analysointi

4.1 Ryhmäkeskustelu aineiston hankintamenetelmänä

Ryhmäkeskustelussa joukko ihmisiä tuodaan yhteen keskustelemaan vapaasti, mutta fokusoidusti jostain tietyistä aiheista. Osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja keskustelu muodostuu osallistujien vuorovaikutuksessa toisiinsa. Ryhmäkeskustelu eroaa ryhmähaastattelusta merkittävästi siinä, että osallistujat pyritään saamaan keskustelemaan keskenään halutusta aiheesta kannustamalla heitä vuorovaikutukseen. (Valtonen & Viitanen, 2020.) Valtonen ym. toteavat, että osallistujien välistä vuorovaikutusta voidaan pitää ryhmäkeskustelun keskeisimpänä ominaispiirteenä, minkä on todettu myös herättävän kritiikkiä menetelmästä. On sanottu muiden läsnäolon ja kommenttien vaikuttavan ryhmässä keskusteltaviin asioihin sekä siihen, miten asioista keskustellaan. Kritiikkiin vastauksena tiedontuotannon kuitenkin katsotaan tapahtuvan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja muokkautuvan tiettyyn muotoon monien vuorovaikutukseen ehdollistavasti vaikuttavien tekijöiden mukaan. Näitä vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä ryhmänvetäjä voi hienovaraisesti edistää tarpeen mukaan keskustelun aikana. Ryhmäkeskustelua käyttävän tutkijan tulee huomioida nämä seikat sekä reflektoida näitä osana omaa tutkimusprosessiaan. (Valtonen & Viitanen, 2020.) Valtonen ja Viitanen toteavat, että ryhmän sosiaalinen vuorovaikutus tuleekin nähdä juuri metodisena erityispiirteenä ja näin se on määrittämässä tuotettavaa aineistoa. Tutkittavaa ilmiötä kuvastaa vuorovaikutuksen luonne ja sen voidaan nähdä olevan osa sitä. Ryhmäkeskusteluun osallistujille tulee aina yrittää parhaan mukaan luoda käsitys keskustelun luonteesta sekä tutkimuksesta, se millainen tilaisuus on kyseessä ja mihin tutkimuksella pyritään. (Valtonen & Viitanen, 2020.)

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus ja tutkimuksen aineiston keräämisen toteutimme edellä avatulla ryhmäkeskustelu menetelmällä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä kuvaamaan todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tämä pitää sisällään ajatuksen todellisuuden moninaisuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollisuus löytää moninaisia suhteita, koska tapahtumat itsessään muokkaavat toinen toisiaan. Pyrkimyksenä on ilmiöiden ymmärtäminen, mikä edellyttää myös arvolähtökohtien huomioimista. On pidettävä mielessä, että tuloksien selitykset ovat aina sidonnaisia tiettyyn aikaan ja paikkaan. Laadullista tutkimusta on verrattu väripalettiin, missä jokainen tutkija toimii omista ainutlaatuisista lähtökohdistaan tuoden mukanaan omat tulkintansa värien sekoittamiseen. (Hirsjärvi ym. 161,165.)

Tavoitteemme oli saada kerättyä mahdollisimman avointa, tutkimukseen osallistuvien opettajien dialogiin perustuvaa aineistoa. Kestävä käsityö on käsitteenä hyvin laaja ja jopa abstrakti, joten tutkimusmenetelmänä dialogiin perustuva ryhmäkeskustelu tuntui sopivalta tavalta aiheen tutkimiseen. Jäsennämme itse omaa käsityöllistä tekemistämme toisten kanssa yhdessä pohdiskellen, ja koemme sen oppimiselle antoisana sekä ajattelua avartavana tapana. Ryhmäkeskustelumuotoinen tutkiminen avaa aiheen tarkastelua laajemmin niin tutkimukseen osallistujille kuin meille tutkijoillekin.

4.2 Luottamuksellinen ryhmäkeskustelutilanne

Tavoitteemme oli saada luotua ryhmäkeskustelutilanteeseen luottamuksellinen ilmapiiri, jossa tutkimukseen osallistuvien oli luontevaa keskustella tutkittavasta aiheesta. Pyörittelimme ajatuksia siitä, miten saamme luotua luottamuksellisen ja rennon ilmapiirin tutkimuksen osallistujien kesken, jotta he saisivat aikaan pohtivan ja ajatuksia jakavan keskustelun. Luovuimme alkuperäisestä ajatuksesta ottaa keskusteluun mukaan ennestään toisilleen tuntemattomia opettajia, sillä emme kokeneet sen välttämättä mahdollistavan toivomaamme luottamuksellista ilmapiiriä. Puolestaan tuttu ympäristö, tiloineen ja opettaja kollegoineen kuulosti turvalliselta vaihtoehdolta, jossa voisi saada aikaan luontevaa, kokemuksia ja ajatuksia jakavaa keskustelua. Halusimme löytää peruskoulun, joka ensinnäkin olisi meille inhimillisen matkan päässä, jotta pääsemme itse myös paikan päälle ryhmäkeskustelu tilanteeseen, ja toiseksi, jotta voimme puhua ryhmäkeskustelusta vaatii se osallistuja vähintään kolme.

Saimme tutkimukseen mukaan yhteensä neljä osallistujaa eräästä pääkaupunkiseudun alakoulusta, jossa opetetaan käsityötä vuosiluokilla 1.–6., ja pääsimme toteuttamaan ryhmäkeskustelun heidän koulullaan. Ennen varsinaista keskustelutilaisuutta pyysimme opettajia täyttämään lyhyen Webropol -kyselyn taustatietoja varten. Taustatietolomakkeen tarkoituksena oli kerätä tietoa opettajien taustoista, kuten koulutuksesta ja käsityöharrastuneisuudesta, sekä käsityön merkityksestä elämän varrella. Oletimme näiden tietojen saattavan jäädä kokonaan pois ryhmäkeskustelusta, sen vuoksi, että opettajat olivat ennestään toisilleen tuttuja tai nämä asiat saattoivat olla liian henkilökohtaisia. Lisäksi Ryhmäkeskustelun aika oli rajattu, joten halusimme varata riittävästä ajasta teemoista keskustelemiseen.

Ryhmäkeskusteluun oli varattu noin 45 minuuttia aikaa. Tämän ajan puitteissa oli tarkoituksena keskustella ala olevat taulukot 1–3, tai niin pitkälle kuin ehtii. Päädyimme olla rajaamatta kullekin kategorialle rajallisen ajan, ja halusimme keskusteluun osallistuvien käyttää kuhunkin

kohtaan niin paljon aikaa, kuin he kokisivat tarpeellisiksi. Ajatuksena oli, ettei keskusteluun osallistuville esitetä suoria kysymyksiä, vaan esitimme heille diaesityksen, jossa näkyi teema kerrallaan (Taulukot 1–3) ajatuksia, jotka johdattelisivat keskustelemaan aiheesta laajemmin, eikä pelkästään vastaamaan suoraan kysymykseen. Näissä “ajatuksissa” on hyödynnetty Väänänen (2020) kestävän käsityön kolmea elementtiä ja niiden osatekijöitä: Tuote, aineeton käsityö ja toiminta. Näistä kolmesta elementistä ja niiden osatekijöistä loimme ryhmäkeskustelun pohjaksi ajatukset, jotka auttavat vastaamaan tutkimuskysymyksiimme: Kuinka opettajat toteuttavat peruskoulun käsityön opetuksessa kestävää käsityötä ja toiseksi mitkä ovat opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät.

Taulukko 1. Ryhmäkeskustelun dia - Tuote

TUOTE - KESTÄVÄ KÄSITYÖ		
Mitä otat huomioon, kun suunnittelet teetettävää työtä	Mistä hankit materiaalit Mitä otat huomioon hankkiessasi materiaaleja	”Käsityöntunneilla toteutetaan aina tuote, jonka oppilas vie lopulta kotiin” - Mitä ajattelet, onko asia aina näin

Taulukko 2. Ryhmäkeskustelun dia – Toiminta

TOIMINTA- KESTÄVÄ KÄSITYÖ		
Oletko pystynyt hyödyntämään aikaisempia koulutuksiasi tai käsityön harrastuneisuutta opetuksessasi	Otatko huomioon kestävän kehityksen / tai missä asemassa kestävä kehitys on toiminnassasi	Vinkkien, ohjeiden tai ideoiden jakaminen toisten kanssa työyhteisössäsi tai muussa toiminnassasi - Tapahtuuko tätä

Taulukko 3. Ryhmäkeskustelun dia – Aineeton käsityö

AINEETON KÄSITYÖ- KESTÄVÄ KÄSITYÖ		
Miten taloudellisuus näkyy käsityöopetuksessasi	Miten sosiaalinen kestävyys näkyy käsityössä ja miten toteutat opetuksessa	Näkykö käsityöopetuksessasi käsityön kulttuuriperinteet ja miten

Me tutkijat emme osallistuneet tähän ryhmäkeskusteluun, vaan keskustelu käytiin ainoastaan näiden neljän opettajan välillä. Seurasimme keskustelua sivummalla ja annoimme keskusteluun osallistujien edetä keskenään omassa rauhassa. Opettajat keskustelivat melkein koko varatun ajan, yhteensä 42 minuuttia ja ehtivät käydä läpi kaikki diaesityksen ajatukset. Mikäli kysyttävää ilmeni, sai meiltä kysyä, ja vastasimme vain, mikäli koimme sen oleelliseksi keskustelutilanteen edistymisen tai tutkimuksen kannalta. Ryhmäkeskustelu tallennettiin ja tallenne litteroitiin keskustelun jälkeen. Litteroitua aineistoa kertyi 11 sivua. Ryhmäkeskustelumenetelmän litteroinnissa haastavaa on seurata ja erottaa useamman keskustelijan äänet toisistaan. Tällaisen aineiston litterointi oli mielenkiintoista sekä opettavaista. Kokonaisuudessa keskustelu oli soljuvaa, kattavaa ja teemoista riitti runsaasti ajatuksia, mutta se pysyi kuitenkin kattoteeman kestävä käsityö sisällä.

4.3 Ryhmäkeskusteluaineiston analysointi

Aineistoa käsittelimme ensin litteroimalla tallenteen tekstimuotoon. Litteroinnin jälkeen aineisto luokiteltiin kolmen pääelementin osatekijöiden mukaan värikoodeja hyödyntäen. Jokainen pääelementeistä, tuote, toiminta ja aineeton käsityö, sisälsivät kolme osatekijää. Tuotteen kohdalla tutkimukseemme valikoidut osatekijät ovat materiaali, eettisyys ja tarve. Toiminnan osatekijät pidimme samoina kuin Väänänen (2020) Kestävää käsityötä kuvaavassa kaaviossa, sillä kaikki kolme mainittua osatekijää, taidot, tiedot ja ideologia, koimme merkityksellisiksi tutkimuksemme näkökulmasta. Toinen tutkimuskysymyksistämme liittyy opettajan toiminnan taustalla vaikuttaviin tekijöihin ja koemme, että näitä edellä mainittuja osatekijöitä tutkimalla saatamme saada vastauksia tutkimuskysymykseemme. Kolmannesta elementistä aineeton käsityö nostimme tutkimukseen mukaan sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen. Jokaisen osatekijän alle alkoi muodostua erilaisia alaluokkia, sen mukaan kuinka usein sama asia esiintyi keskustelussa. Kaikkea tutkimuksessa havaittua on tarkasteltu kriittisesti ja analysoimalla, minkä perusteella voidaan rakentaa kuvaa tutkimusteemoista, näkemyksistä ja hahmottaa teemojen välille rakentuvia yhteyksiä, synteesejä, ja kokonaisuuksia (Hirsjärvi ym., 2009, 183).

Aineistoa analysoidessamme huomasimme, että aineistosta nousi esille tekijöitä, jotka eivät oikein asettuneet luotuihin osatekijöihin, jolloin muodostimme niistä uuden osatekijän. Toiminta –elementin osatekijöistä ideologia ei ilmennyt aineistossa merkityksellisesti, vaan korvaantui uudella osatekijällä. Aineiston luokittelun yhteydessä uudeksi osatekijäksi nousi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, josta käytämme jatkossa lyhennettä POPS. Sitä miten päädyimme tähän uuteen osatekijään, avaamme tarkemmin tulososiossa.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) näkyy lopulliset pääluokat tuote, toiminta ja aineeton käsityö. Aiemmin tutkimuksessa esiintyneet osatekijät, nimetään tutkimustuloksissa yläluokiksi. Yläluokiksi muodostui tuotteen kohdalla materiaali, eettisyys ja tarve. Toimintaan taidot ja tiedot, sekä uutena luokkana OPS. Aineettoman käsityön alle yläluokiksi muodostui sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen. Jokaiselle yläluokalle muodostui aineistosta alaluokat niiden esiintyvyyksien mukaan. Alaluokat avaamme kohdassa tutkimustulokset.

Taulukko 4. Pääluokat sekä yläluokat

TUOTE	TOIMINTA	AINEETON KÄSITYÖ
Materiaali	Taidot	Sosiaalinen
Eettisyys	Tiedot	Taloudellinen
Tarve	OPS	Kulttuurinen

5. Tutkimustulokset

5.1 Kestävän käsityön pääluokat ja yläluokat tutkimuksemme kontekstissa

Osoittautui, että valitut pääluokat sekä yläluokat toteutuvat peruskoulun käsityönopetuksessa vuosiluokilla 1.–6., ja ovat yhteydessä toisiinsa. Toiminnan yläluokista ideologiaa ei juurikaan esiintynyt aineistossa, jolloin emme ottaneet sitä huomioon tuloksissa. Oletettavaa on, kuitenkin sen olevan yksi yläluokista, joka vaikuttaa kestävän käsityön toteutumiseen peruskoulun käsityönopetuksessa, ja on huomioitava, että aineistomme on kerätty pieneltä joukolta osallistujia, jolloin tuloksissa ei näy kaikkia yläluokkia.

Aineistosta nousi esille samankaltaisia esiintyvyyksiä, jotka eivät sopineet valitsemiimme yläluokkiin. Nämä osallistujien mainitsemat esiintyvyydet linkittyivät vahvasti käsityön POPS:iin, jolloin siitä muodostui toiminnan yläluokka. OPS näyttäytyi opettajan toiminnan taustalla tärkeänä tekijänä, joka ohjasi opettajan toimintaa kohti kestävän käsityön toteutumista. Aineettoman käsityön yläluokka sosiaalinen kestävyys nousi OPS:in rinnalle merkitykselliseksi yläluokaksi, luomassa hyvinvointia, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Lisäksi havaitsimme, että tuotteen yläluokista eettisyydellä oli hieman vahvempi esiintyvyys suhteessa materiaaleihin tai tarpeeseen, niiden kuitenkin limittyessä merkittävästi suhteessa toisiinsa.

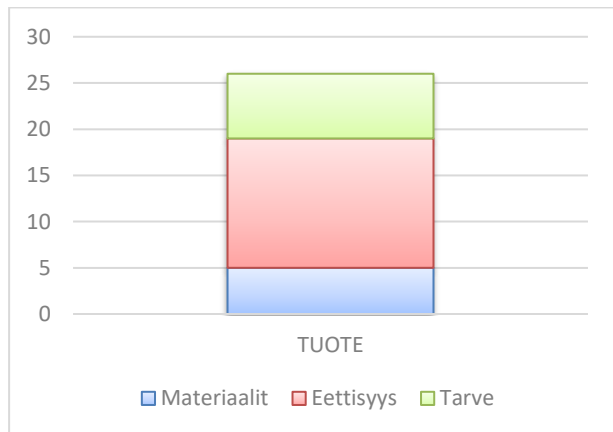
Pääluokat sekä yläluokat ovat kaikki suhteessa toisiinsa ja ilmentyvät usein joko limittäin tai vahvasti rinnakkain. Opettajan toimintaan vaikuttaa näin ollen samanaikaisesti monet eri tekijät. Etenkin taloudellinen, materiaalit ja eettisyys muodostavat selkeitä yhteyksiä, ja osittain on vaikeaa pystyä erottamaan niitä toisistaan. Sosiaalinen kestävyys on myös vahvasti läsnä monessa eri pääluokassa sekä yhteydessä toisiin yläluokkiin.

Seuraavissa luvuissa avaamme tuloksia yläluokittain jokaisesta kestävän käsityön pääluokasta. Jokaiselle osatekijälle muodostui omat alaluokkansa, joita avaamme tarkemmin. Nämä alaluokat kertovat sen, millä tavalla yläluokkia toteutettiin.

5.1.1 Tuotteen yläluokat

Tuotteen yläluokiksi tutkimukseemme valikoitui materiaalit, eettisyys sekä tarve. Alla olevasta kaaviosta (Kaavio 1) ilmenee, että eniten tuotteen yläluokista näyttäytyi eettisyys. Materiaalit sekä tarve esiintyivät määrällisesti saman suuntaisesti toisiinsa nähden, tarpeen ollessa hieman useammin mainittu.

Kaavio 1. Tuotteen yläluokkien ilmeneminen määrällisesti

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 5) kuvataan jokaisen yläluokan alle muodostuneet alaluokat, jotka kertovat miten yläluokkia toteutettiin. Materiaalit yläluokkaa toteutettiin eniten olemassa olevien materiaalien hyödyntämisellä. Eettisyyden toteutuminen ilmeni aineistossa neljällä eri tavalla, jotka toteutuivat hyvin tasaisesti. Tarve yläluokassa eniten mainittiin oppilaille olevan tärkeää tehdä tuote, jonka he saavat kotiin vietäväksi.

Taulukko 5. Tuote: aineiston luokittelua

Alaluokka	Yläluokka
Olemassa olevien materiaalien hyödyntäminen (3), Materiaalien kestävyys (1), materiaalien monipuolinen käyttö (1)	Materiaalit
Lahjoitukset (saadut/koululle toimitetut) (2), Lahjoitukset (Opettajan itse hankkimat ilmaistavarat) (4), Laitteiden ja työkalujen huolenpito ja kestävä käyttö (4), Eettisyyden toteutumisen esteet (ajanpuute/vaiva) (4)	Eettisyys

Tuote itselle/kotiin vietävä (4), Yhteiseen hyvään (1), Vanhan entisöinti (2)	Tarve
--	-------

Materiaalien kestävyys ja materiaalien monipuolinen käyttö mainittiin aineistossa vain kerran. Useampi ryhmäkeskusteluun osallistunut mainitsi lähtevänsä liikkeelle sillä, että he tutkivat mitä materiaalia luokkahuoneessa on jo olemassa ja pyrkivät hyödyntämään niitä.

Eettisyyteen liittyviä mainintoja tuli enemmän kuin materiaaliin liittyviä. Eettisyyttä mainittiin toteutuvan opettajan toimesta hankkimalla ilmaismateriaaleja, mutta tämän todettiin vaativan opettajan aktiivista toimintaa ja ajankäyttöä, johon ei koettu olevan tarpeeksi ajallista resurssia. Ilmaismateriaalia on paljon tarjolla, mutta se vaati opettajan aktiivista toimintaa ja ajankäyttöä. Kävi ilmi, että materiaaleja saadaan lahjoitettuna suoraan koululle. Tämä koettiin opettajien kesken mielekkäänä, sillä se ei vaatinut opettajilta ylimääräisiä resursseja. Opettajat pitivät erityisen tärkeänä opettaa oppilaita arvostamaan työvälineitä ja laitteita. Oppilaita ohjeistetaan käyttämään työvälineitä ja laitteita tarkoituksen mukaisesti ja huolellisesti.

Tarve ilmeni yhteisöllisinä projekteina sekä oppilaan omaan tarpeeseen toteutettavina oppilastöinä. Opettajat totesivat, että oppilaita motivoi enemmän tuotteiden tekeminen omaan tarpeeseen. Opettajat puolestaan pitivät merkityksellisenä yhteisöllisiä projekteja, eikä oppilaille tarvitse aina teetättää kotiin vietävää tuotetta. Yhteistyöprojekteja oli toteutettu esimerkiksi kyseisen koulun kaupunginosan teemapäiville. Tarve on myös syntynyt koulun sisäisestä tarpeesta saada kunnostettua olemassa olevia koulun omaisuutta. Opettajat mainitsivat yhtenä kunnostusprojektina koulun liitutaulujen kunnostus.

”Mä aloitan varmaan siitä mitä materiaalia on ehkä valmiina, ettei tarvitse alkaa heti tilailemaan mitään.” (O1)

”varsinkin alkuopetuksessa musta tuntuu et tulee hyödynnettyä enemmän sellaista kierrätysmateriaalia” (O4)

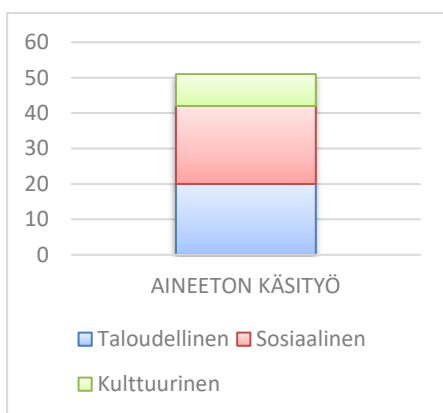
”jos joku tarve et viirejä esim. piti tehdä johonkin tapahtumapäiville, on nyt tarve et kunnostetaan liitutauluja, on niistä lähetty kuvitellessä sitä työtä.” (O3)

”kyllähän sen huomaa et se motivaatio on isointa silloin kun huomaa et vitsi mä saan tästä tän ristinollapelin” (O3)

5.1.2 Aineettoman käsityön yläluokat

Pääluokka aineeton käsityö rakentui yläluokista taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen kestävyys. Kaaviosta (Kaavio 2) ilmenee, että eniten mainintoja tuli sosiaalisesta ja taloudellisesta kestävydestä. Kulttuurista kestävyyttä ilmeni vähiten, mutta kuitenkin koko aineistoa silmäillen, sitä ilmeni lähes tasavertaisesti taidon ja tarpeen kanssa, tai jopa hieman enemmän.

Kaavio 2. Aineettoman käsityön yläluokkien ilmeneminen määrällisesti

Taloudellisesta-, kulttuurisesta-, ja sosiaalisesta kestävydestä muodostui kullekin seuraavat alaluokat (Taulukko 6.). Yläluokkaa ”Taloudellinen” toteutettiin eniten välttelemällä oman rahan käyttämistä materiaalien hankkimiseen ja hankkimalla materiaalit tietyiltä kaupungin hankintapaikoilta. Kulttuurista kestävyyttä toteutettiin eniten vaalimalla vahoja perinteitä. Sosiaalista kestävyyttä puolestaan toteutettiin eniten opettajien välisenä vertaisoppimisena ja tiedon jakamisena.

Taulukko 6. Aineeton käsityö: aineiston luokittelua

Alaluokka	Yläluokka
Kaupungin hankinta paikat (5), opettajan omalla rahalla hankitut materiaalit (5), Koulun rahalliset resurssit (4), hankinnat muista paikoista (3)	Taloudellinen
Vanhat perinteet (7), uusien perinteiden luomista (2)	Kulttuurinen

<p>Opettajien välistä vertaisoppimista/ tiedon jakamista (8), eriyttäminen (3), opettajan resurssit (3), Sosioekonominen asema ja tasa-arvoisuus (3), Oppilaiden vertaisoppiminen (3), yhteisöllisyyden vahvistaminen (2)</p>	<p>Sosiaalinen</p>
---	--------------------

Taloudellisesta näkökulmasta materiaalien hankintahinta vaikuttaa siihen mitä hankitaan ja mistä. Hankintoihin vaikuttaa myös koululla käytettävissä olevat rahalliset resurssit.

Opettajat keskustelivat kaupungilla olevan tietyt kilpailutuksella sovitut hankintapaikat, joista tilauksen tekee usein joku tietty vastuuopettaja. Tämän lisäksi pienet hankinnat voidaan tehdä muista paikoista, jolloin opettaja hakee materiaalit itse ja toimittaa koululle. Opettajat kokivat tärkeänä, ettei omaa rahaa käytetä hankintojen tekemiseen. Huomasimme myös taloudellisen, eettisyyden ja materiaalien vahvan yhteyden toisiinsa. Tämä ilmeni etenkin olemassa olevien materiaalien hyödyntämisellä, jolla on taloudellinen ja eettinen vaikutus, sekä se auttaa ohjaamaan oppilastöiden suunnittelua.

Kulttuurinen kestävyys nähtiin vanhojen perinteiden vaalimisena, sekä uuden kulttuurin luomisena. Taitoliiton mukaan on tärkeää tunnistaa mistä käsityön juuret tulevat ja tiedostaa yhteisöt, jotka niitä ylläpitävät. Käsityö kuitenkin elää ajassamme mukana, joten tavat tehdä käsitöitä ja niiden tekijät muuttuvat siinä missä maailma meidän ympärillämme. (Taitoliitto) Jokaisessa ajassa on omat vaikuttavat aiheet ja teemat, joita opettajan tulee osata havainnoida, jotta mahdollistuu uusia merkityksellisiä kulttuurisia yhteyksiä (Pelkonen, 2007). Aineiston pohjalta voidaan todeta ryhmäkeskusteluun osallistuneiden opettajien olevan tietoisia kulttuuriperinteiden elävän ajassa. Opetuksessaan he toteuttavat käsityön kulttuuriperinteitä ylläpitävää sekä uuta luovaa opetusta.

“rahat aika tiukalla.” (O2)

”Ja vielä tulee ehkä se mieleen että, musta on tärkeätä, että ei käytä omaa rahaa mihinkään. Sitäkin kuulee, että jengi on käynyt itse ostamassa, koska se on helpompi ostaa kympillä itse ja tuoda se heijastin juttu, jos ei siihen saa lupaa. En ole penniäkään laittanut käsityötavaroihin.” (O3)

”Ryijy, ikaikaisen vanhoja tekniikoita. Kyllähän pakostakin tulee kulttuuriperinteet osaksi tätä meidän...” (O2)

”Ja sitten on taas näitä uuden kulttuurin luomista, sitä et tulee näitä nykypäivän 3D printtausta ja muuta siihen mukaan, tavallaan virittää sitä oppilaan ajatusta et tämmöisiäkin”. (O2)

Kerromme seuraava kappaleessa tarkemmin sosiaalista kestävyyttä syystä että, se koettiin niin meidän tutkijoiden kuin ryhmäkeskusteluun osallistuneiden kesken käsitteenä vieraalta. Avaamme mitä käsite tarkoittaa, ja miten sitä voidaan toteuttaa kestävän käsityön näkökulmasta.

5.1.3 Sosiaalinen kestävyys – vertaisoppimista, ideoiden jakamista ja eriarvoisuuden tasoittamista

Seuratessamme ryhmäkeskusteluun osallistuneiden keskustelua, havahduimme siihen, että käsitteenä sosiaalinen kestävyys oli vieras. Osasimme kuitenkin odottaa tämän herättävän kysymyksiä, sillä käsite oli myös meille pieni kysymysmerkki, etenkin kestävän käsityön kontekstissa. Toivoimme kuitenkin opettajien pohtivan keskenään mitä sosiaalinen kestävyys koulun ja edelleen kestävän käsityön kontekstissa merkitsisi. Keskustelua syntyi, ja ilmeni nopeasti, että opettajat toimivat sosiaalista kestävyyttä edistäen, huolimatta siitä, ettei käsite itsessään ollut tuttu. Sosiaalinen kestävyys mainitaan useasti yhtenä kestävän kehityksen yläluokkana (esimerkiksi OPH & ympäristöministeriö). Salonen mainitsee väitöstutkimuksessaan sosiaalisen kestävyuden toteutuvan tasapainoisessa suhteessa ekologisen ja taloudellisen kestävyuden kanssa (Salonen, 2010), puolestaan Kautto (Kautto, 2008) pohtii pitäisikö kestävää kehitystä käsittää eri ulottuvuuksien muodostaman kokonaisuuden sijasta itsenäisempinä ulottuvuuksina. Sosiaalisen kestävyys on edistämässä yhdenvertaista ja tasa-arvoista yhteiskuntaa, jossa elämisen edellytykset ja perusoikeudet toteutuvat (OPH). Jotta yhteisöt ja sosiaaliset suhteet pääsevät rakentumaan, perustana on ihmisten välinen tasa-arvo, Yhteisöjen ensisijaisena tavoitteena on toisiltaan oppiminen. (Salonen, 2010, 119;123)

Sosiaalista kestävyyttä ilmeni huomattavasti eniten opettajien välisen tiedon jakamisena ja vertaisoppimisena. Oppilaille teetettävän tuotteen ideointi ja suunnittelu alusta lähtien tuntui opettajista liian työläältä, joten opettajakollegoiden ideoiden hyödyntäminen omassa opetuksessa koettiin merkityksellisenä. Omaa osaamista ja ideoiden jakamista tapahtui myös vastavuoroisesti. Opettajien kesken tapahtuvan vertaisoppimisen lisäksi aineistosta kävi ilmi vertaisoppimista tapahtuvan myös oppilaiden kesken. Mikäli oppilaan taito johonkin käsityötekniikkaan oli hyvin hallussa, jakavat he osaamistaan auttamalla luokkatovereitaan.

Opettajat ottivat hyvin huomioon opetuksen suunnittelussa oppilaiden lähtötason, ikäluokan ja erityistarpeet. Opettajan mainitsivat esimerkiksi hyödyntävänsä apuopettajia oppilaiden kohdalla, joilla on fyysisiä rajoitteita. Tässä kohtaa voimme todeta opetuksen olevan tasa-arvoista. Fyysisistä rajoituksista huolimatta kyseiset oppilaat, jolla näitä fyysisiä rajoituksia esiintyy, pääsevät toteuttamaan käsillä tekemistä siinä missä muutkin. Lisäksi tasa-arvoa pyrittiin edistämään antamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuus tutustua erilaisiin työvälineisiin ja tekniikoihin. Yksi opettajista mainitsi sosioekonomisen aseman vaikuttavan oppilaiden lähtötasoon, sillä osalla oppilailla saattoi olla saatavilla työtarvikkeita, laitteita tai tiloja, jossa pääsivät tekemään käsitöitä.

Eriyttäminen otettiin myös huomioon suunnittelu vaiheessa, hankkimalla eri paksuisia lankoja oppilaiden töihin. Mitä paksumpi lanka on, sitä nopeampi ja mahdollisesti helpompi työ on tehdä, ja päinvastoin ohuen langan kanssa. Opettajat olivat myös sitä mieltä, että eriyttämistä tulisi tapahtua myös ylöspäin. Oppilailla, joilla oli jokin taito hyvin hallussa, tulisi kannustaa edistämään taitoa vielä koreammalle tasolle.

Opettajat kokivat itsensä ajoittain riittämättömäksi, sillä kokivat alkuopetuksessa vallitsevien töiden olevan sellaisia, joissa oppilaat tarvitsevat paljon apua. Työn suunnittelussa mainittiin otettavan huomioon työn sisältävän työvaiheita, joista oppilaat selviävät ilman opettajan apua.

”sinä puhuit tavallaan niiden erojen tasoittamisesta, mutta minä näen sen silleen, että haluaa kaikille sen jonkun mahdollisuuden päästä sen asian ääreen ja vähän saada sitä ihanaa myös nämä oppilaat, jotka jo jotain osaa, ja sitten sinä pystytkin heitä vielä jotenkin vähän pidemmälle ohjaamaan.” (O2)

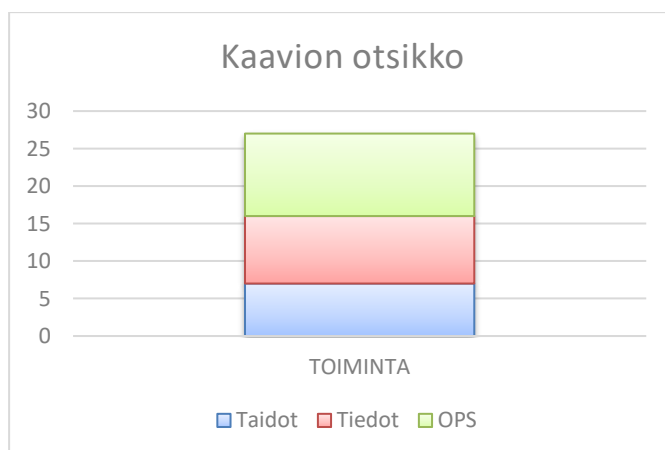
”sosiaalisen eriarvoisuuden huomaa teknisessä selvästi, osan vanhemmilla ja isovanhemmilla on upeat kesämökit, missä on kaikki kesät jo tehty kaikenlaisia teknisentyön taitoihin liittyviä projekteja. Osa ei ole ikinä nähnyt niitä työvälineitä livenä, vaikka tyyliin vasaraa tai sahaa. Niin se et kyllä ne lähtee aika erilahtokohdista, sitten tavallaan me yritetään edes vähän tasoittaa niitä eroja, että jokainen pääsisi alakoulun aikana kokeilemaan on se niitä välineitä tai...” (O3)

”se, että tavallaan minkälaisista töistä saan aika nopeasti jotkut oppilaat itse nappaamaan sen että, miten tässä pystyn edetä, ettei se olisi semmoista, että oppilas tarvitsee jokaisessa työvaiheessa apuani. Kun se oppii sen jonkun langan pujottelutavan tai langan neulan silmään laittamisen niin sitten hän pystyy toistamaan sitä ja minä pystyn olla auttamassa niitä, jotka tarvitsevat enemmän sitä tukea.” (O2)

5.1.4 Toiminnan yläluokat

Opettajan toiminnan taustalla vaikuttavien tekijöiden ymmärtämiseen ja tutkimiseen koimme pääsevämme yläluokkien taidot, tiedot ja ideologia kautta. Kaaviossa 3 kuvataan yläluokkien määrällistä ilmenemistä suhteessa toisiinsa. Taidoilla viittaamme teknisiin taitoihin ja käsillä tekemiseen. Taidolla viitataan osaamisen, joka on saavutettu oppimisen ja harjoittelun kautta, kyseessä ei siis ole synnynnäiset taidot (Sinivuori, 2015). Tiedoilla tarkoitamme aikaisemmista koulutuksista tai harrastuneisuudesta saatua tietoa liittyen esimerkiksi materiaalituntemukseen, työvälineiden sekä laitteiden käyttöön.

Kaavio 3. Toiminnan yläluokkien ilmeneminen määrällisesti

Toiminnan yläluokkien alle muodostuneita alaluokkia on kuvattu taulukossa 7. Eniten aineistossa ilmeni opettajien pitävän taitoja yllä omassa arjessaan käsityöllisen harrastuneisuuden kautta. “Tiedot” yläluokassa aineistossa mainittiin eniten omat vahvuus alueet opetuksessa, jolla opettajat tarkoittivat esimerkiksi suunnittelun olevan laajempaa ja helpompaa, kun opettajalla oli vahva tieto opetettavasta aiheesta. Aineistossa esille nousi mainintoja, jotka yhdistimme käsityön opetussuunnitelman perusteisiin, tämän sisällä painottui luovan prosessin merkitys.

Taulukko 7. Toiminta: aineiston luokittelua

Alaluokka	Yläluokka
Kursseja (1), harrastuneisuus (4), itseopittua (1), perhepiirissä opittua/saanut tehdä (1)	Taidot
Käsityö pääaineena (2), Käsityö sivuaineena (1), Luokanopettajan koulutus (1), Omat vahvuusalueet opetuksessa (5)	Tiedot
Kokonaisen käsityöprosessin hallinta (2), Työturvallisuus (1), Luova prosessi (5), Erilaisten materiaalien käyttö ja niiden työstäminen (1), Tieto- ja viestintä teknologinen osaaminen (2)	OPS

Tutkimukseen osallistuneilla opettajilla oli vahva kiinnostus oman oppimisen kehittämiseen ja taitojen ylläpitämiseen. Taitoja ylläpidetään myös jonkin verran osallistumalla kursseille erilaisista käsityön tekniikoista. Taitoa on opittu lisäksi omassa perhepiirissä isovanhemmilta ja sisaruksilta.

Tietoja opettajat pohtivat koulutuksensa ja etenkin käsityön oppiaineen sisältöjen hallinnan kautta. Jokaisella opettajalla on vahva pedagoginen osaaminen ja se näkyy kokonaisvaltaisesti heidän kertomassaan läpi ryhmäkeskustelun. Käsityön aineenhallinnassa pohditaan omien vahvuusalueiden näkymistä opetuksessa ja sisällöissä etenkin oppilaiden käsityöllisen suunnittelun opettamisen näkökulmista sekä oppilaiden motivoinnin kannalta. Opettajat kokevat, että voivat toiminnallaan ja tekemillään oppiaineen sisältöihin liittyvillä ratkaisuilla vaikuttaa oppilaan motivaatioon. Toimiminen omalla vahvuusalueella tunnustetaan sekä omassa että kollegojen toiminnassa.

“Oon pienemmille ryijyjuttua pitänyt pari kertaa, mutta enpä sen enempää suomalaisen ryijyperinteeseen muista, että olisin esitellyt, että ehkä se motivointivaihe on jäänyt itsellä siinä vähän laihaksi” (O1)

Toinen opettaja jatkaa tätä pohdintaa: *“Mutta sekin saattaa olla siinä kohtaa, että erityisesti jos itse opettaa ... että on joku uudempi tekniikka itselle, niin silloinhan se oma opetuskin on sitä tekniikkatyövaiheet painotteista ... halutaan pitää se työ hallittavissa” (O2)*

“Tavallaan siinä on pakko olla jonkinlaista harrastuneisuutta, että käyttelet niitä koneita, ja se tila on semmoinen, missä sulla on turvallista toimia ja sulla on rutiineja. Eikä niin, että menet kerran parissa vuodessa laittaaan siellä jonkun (koneen, laitteen) käyntiin.” (O1)

“Omassa perheessä on ollut puuseppää, isoisä, ja pikkuveli on puuseppä ja muotoilija. Näin perheessä tehdään tosi paljon puupuolen asioita. Omasta perheestä saanut semmoista oppia mitä ei ole vaikka sieltä koulutuksen kautta tai muuten tullut” (O2)

Seuraavassa kappaleessa avaamme paremmin ideologian tilalle tullutta OPS:ia. Perustelemme miksi OPS nousi esille ja miten se näkyy opettajan toiminnan taustalla.

5.1.5 Käsityön perusopetuksen opetussuunnitelma vaikuttamassa opettajan toiminnan taustalla

Aineistosta nousi esille tekijöitä, jotka olivat meidän tutkijoiden mielestä vahvasti yhteydessä opetussuunnitelmaan. Opettajat ovat velvollisia toteuttamaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa olevia määräyksiä (OPH), jonka vuoksi voimme päätellä OPS:in olevan taustalla vaikuttamassa opettajan toimintaan, ja edelleen edistämässä kestävän käsityön toteutumista käsityön opetuksessa.

Eniten mainintoja tuli luovasta prosessista, jonka yhdistimme käsityön opetussuunnitelmaan T1 ja T2 tavoitteisiin. Käsityön opetussuunnitelmassa (OPS, 2014) T1 ja T2 tavoitetta kuvaillaan vuosiluokilla 3.–6. seuraavasti: ”vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön, ”opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin”.

Luovuus on poistumista omalta mukavuusalueelta ja rohkeaa heittäytymistä kohti uutta, tuntematonta, se on uuden luomista ja vanhasta luopumista (Positiivinen kasvatus). Salosen mukaan, jotta hyvinvointi ja kestävyys osattaisiin yhdistää päätöksentekoon, tarvitaan luovuutta (Salonen, 2010). Näin ollen luovuudella voikin olla iso merkitys päätöksentekoon, ja puolestaan päätöksenteolla merkitys kestäväen kehityksen toteutumiselle.

Aineistosta kävi ilmi opettajien kokevan käsityön tekemisen kokonaisena prosessina, jossa on useampi vaihe. Käsityön opetuksessa tavoitteena ei ole valmis kotiin vietävä tuote, tärkeämpänä koetaan käsityö taidon oppiminen. Kokonaista käsityöprosessia on käsityön opetussuunnitelmassa kuvailtu seuraavasti: ”T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonaisen käsityöprosessin ja sen dokumentoinnin.”

”Et se ei ole vaan suorittavaa tekemistä silleen et ollaan tehtaassa ja tehdään joku valmis tuote.” (O3)

”Otetaan huomioon et se on luova prosessi.” (O3)

”Ja sitten se voi mennä ihan pieleen se työ. Teknisessä voi käydä silleen, että viime metreillä joku mitä on työstetty monta viikkoa, halkeaa ja sillee et sitä ei saa enää millään järkevällä tavalla kasaan. Se on tavallaan se taito mikä siinä on opittu. Sitä on joutunut välillä sitten oppilaiden kanssa pohtimaan, että tää meni pieleen, mutta sä olet oppinut uuden taidon.” (O1)

”Et siinä just se, että miten saa sen oppilaan ymmärtämään, että tässä on nyt se prosessi nyt tää tärkein ja se että sä opit, sä olet tehnyt, sä olet ollut sinnikäs. Se ei ole vaan se lopputulos arvokasta, vaan se koko prosessi.” (O2)

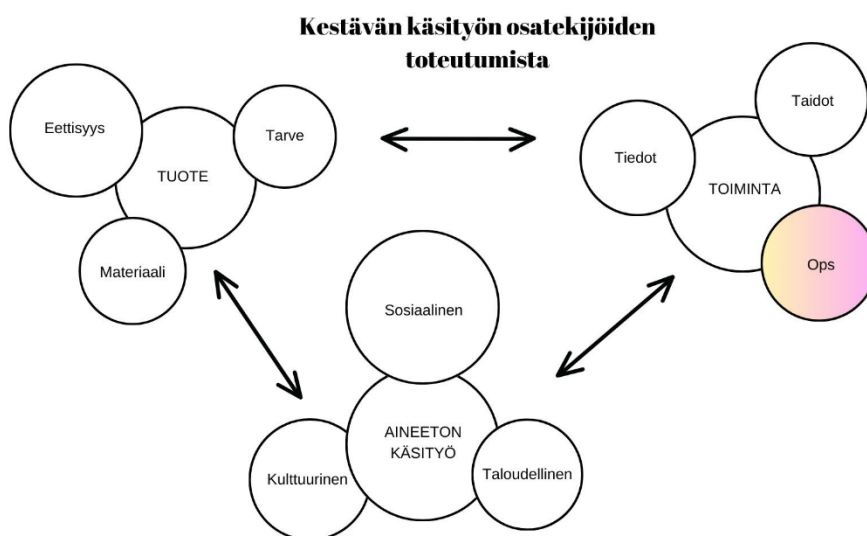
Opettajat mainitsevat keskustelussa työturvallisuudesta seuraavasti:

-”Ja myös varmasti vähän niinku sä puhut siitä et on erilaisia ryhmiä, ni kyl ottaa huomioon paljon sitä turvallisuutta, ehkä nyt kun on varsinaisesti noissa kässän luokissa, ku ei enää tehä vaan siin omassa luokassa pienten kanssa. ... Siellä on erilaisia välineitä ja erilaista pientä vaaran paikkaa mitä voi tulla.” (O4)

5.2 Kestävän käsityön yläluokkien toteutumisen tutkimuksemme tulosten pohjalta

Havaittujen tulosten perusteella johdimme tutkimuksemme viitekehystä tutkimuksen tuloksia kuvaavan kuvion, missä toiminta pääluokasta yläluokka ideologia on jätetty pois ja sen tilalle muodostettiin uusi yläluokka OPS. Aineistossa OPS näkyi vahvasti opettajan toiminnan taustalla, joten teimme päätöksen muodostaa sille oma ryhmänsä ja nostaa sen uudeksi yläluokaksi tietojen ja taitojen rinnalle. Alla esitetyssä kuviossa (kuvio 3) tuotteen sekä aineettoman käsityön yläluokista eettisyys sekä sosiaalisen kestävyuden kuviot kuvataan muita suurempina niiden selvästi laajemman ilmenemisen vuoksi.

Tulee huomata, että kuvion yläluokat vaikuttavat toisiinsa ja opettajan toiminnan taustalla vaikuttavat tekijät koostuvat usein useammasta yläluokasta sekä niiden yhteisvaikutuksesta. Tällä pienelläkin tutkimusotoksella huomasimme, että useat yläluokista voivat vaikuttaa samaan aikaan useamman toisen yläluokan kanssa, esimerkiksi taloudellinen, materiaallinen ja eettisyys. Lisäksi OPS vaikuttaa vahvasti opettajan toiminnan taustalla yksinään tai yhdessä muiden yläluokkien kanssa, sillä sen tulee näkyä opettajan opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. OPS on jo vahvasti esillä opettajakoulutuksen aikana, joka voi myös muokata opettajan ajattelua ja toimintaa. Tiedot, taidot ja sosiaalinen näyttävät myös limittyvän vahvasti toisiinsa.

Kuvio 3. Kestävän käsityön pääluokkien ja yläluokkien toteutumista peruskoulun 1.–6. vuosiluokilla

6. Johtopäätökset

Lähdimme kartoittamaan opettajan toiminnan taustalla vaikuttavia tekijöitä, joita lähtökohtaisesti oletimme olevan opettajan tiedot, taidot ja ideologia. Tämä oletamus perustui Väänäsen (2020) tutkimuksen tutkimustuloksiin. On kuitenkin otettava huomioon, Väänäsen tutkimukseen osallistuneiden olleen käsityöläisiä ja käsityön opettajaopiskelijoita. Meidän tutkimukseemme osallistuneet ovat puolestaan opettajia, jotka opettavat käsityötä peruskoulussa. Juuri siitä syystä, että kyseessä on koulukonteksti vaikuttaa opettajan toimintaan väistämättäkin käsityön OPS, sillä sen huomioiminen on edellytys opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Näin ollen OPS nousi uudeksi yläluokaksi selittämään opettajan toimintaa. OPS ei kuitenkaan määritä yksityiskohtaisesti, miten ja missä määrin kutakin kestävän kehityksen osa-aluetta tulisi näkyä opetuksessa, vaan se jää opettajan tehtäväksi suunnitella miten ja minkälaisella painotuksella kestävää kehitystä toteutetaan. Joten opettajan toimintaa on täten selittämässä muutkin tekijät kuin OPS. Sosiaalinen kestävyys näkyi aineettoman käsityön muodossa vahvasti vertaisoppimisena ja tiedon jakamisena. Opettajilla, joilla oli laajemmat käsityönopinnot, jakoivat osaamistaan ja heidän tietotaitoonsa tukeuduttiin niiden opettajien toimesta, joilla ei ollut yhtä laajasti käsityönopintoja taustalla.

Opettajat toteuttavat käsityötä esimerkiksi hyödyntämällä olemassa olevia materiaaleja, ja tämän toiminnan taustalla vaikuttavat mm. taloudelliset tekijät, OPS ja eettisyys. Taloudellisina tekijöinä nähdään koulun taloudelliset resurssit ja opettajan ajalliset resurssit. Materiaalien hankinta koettiin kuormittavana ja aikaa vievänä, jolloin helpompaa on yksinkertaisesti hyödyntää olemassa olevia materiaaleja. Materiaalien kohdalla mainittiin lisäksi käytettävän kierrätysmateriaaleja tai lahjoituksena saatuja materiaaleja. Tämän taustalla voidaan nähdä taloudelliset tekijät, kuten rajalliset rahalliset resurssit, tai taustalla voidaan nähdä vaikuttamassa myös OPS. Käsityön OPS:issa (2014) kehoitetaan ohjeistamaan oppilasta tarkastelemaan kulutusta monipuolisesti ja ottamaan huomioon tuotteessaan materiaalien taloudellisen käytön. Tämä voidaan nähdä yhtenä tekijänä, joka ohjaa opettajaa tarkastelemaan omaa kulutuskäyttäytymistään, ja näin ollen hyödyntää jo olemassa olevia materiaaleja tai kierrätysmateriaaleja. Opettajat edistivät toiminnallaan eettisyyttä, joka on myös mainittuna Käsityön OPS:issa.

7. Pohdinta

Opettajat toteuttivat tietoisesti kestäväää käsityötä pitkälti materiaalilähtöisesti, kuten hyödyntäen koululla olemassa olevia materiaaleja sekä lahjoituksina saatuja materiaaleja. Opettajan toiminnassa ilmeni myös kestäväää käsityötä edistävää toimintaa, joita opettajat eivät vahvasti tiedostaneet, mutta toteuttivat toiminnassaan. Tällaisena näyttäytyi etenkin sosiaalinen kestävyys, joka käsitteenä oli opettajille vieraampi, mutta aiheesta syntyi opettajien yhdessä pohtiessa keskustelua, joka toi ilmi sosiaalisen kestävyuden alaluokkia, kuten opettajien välistä vertaisoppimista, tasa- arvoa ja yhteisöllisyyttä.

Alun kunnianhimoinen tavoitteemme useamman ryhmäkeskustelun toteuttamisesta ei toteutunut, mutta huomasimme, että ajankäytön kannalta oli hyvä, että ensimmäisessä tutkimuksessa otos olikin pienempi ja muodosti näin ollen helpommin hallittavissa olevan kokonaisuuden. Ensimmäistä tutkimusta tehdessä sekä käytetyn metodin opettelu näkökulmasta pienempi otos mahdollisti keskittymisen täysvaltaisesti ryhmäkeskusteluun. Tämä herätti innostuksen tutkia aihetta lisää tulevaisuudessa ja pohtia, mihin suuntaan seuraavaa tutkimusta olisi kiinnostavaa viedä.

Metodina ryhmäkeskustelu oli meille uusi ja mielenkiintoinen tapa. Voimme myös todeta valinnee juuri oikeanlaisen metodin kyseisen aiheen ja tutkimuskysymysten selvittämiseksi. Kestävän käsityö on aiheena abstrakti ja sen ymmärtämiseen tarvitaan keskustelua ja keskustelukumppaneiden tukea ajatusten muodostumiseen. Ryhmäkeskustelussa esiintyi useaan otteeseen tilanteita, jossa keskustelun osallistujat joko yhtyivät edelliseen väittämään, tai toivat esille oman näkökulmansa. Osallistujien oli helpompi saada ajatuksesta kiinni, toisen osallistujan kertoessa oman mielipiteensä tai ajatuksensa jostakin asiasta.

Näiden edellä mainittujen saavuttamiseksi vaatimuksena näyttäytyi tärkeäksi, että ympäristö sekä opettajat olivat toisilleen ennestään tuttuja. Opettajat saivat helposti kiinni mistä toinen puhui, mm. sen vuoksi, että puheet liittyivät pitkälti heidän koulussaan ja opetuksessaan tapahtuneista toimista. Mikäli keskustelussa olisi ollut toisilleen ennestään täysin tuntemattomia ihmisiä, olisiko tuloksista välttämättä noussut esille esimerkiksi sosiaalista kestävyyttä yhtä paljon. Sosiaalisesta kestävyydestä nousi esille etenkin opettajien välistä vertaisoppimista ja tiedon jakamista, jota kyseisessä koulussa tapahtui paljon. Olisivatko opettajat puhuneet asiasta samantalaisella intensiteetillä toisilleen, mikäli he olisivat olleet

toisilleen ennestään tuntemattomia. Tähän meillä ei ole vastausta, mutta asia kyllä meitä kovasti kiinnostaisi.

7.1 Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta

Tutkimuksessa noudatimme Turun yliopiston tutkimuksen eettisiä toimintatapoja ja periaatteita, joita ovat tutkittavien henkilöiden ihmisarvon, itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden kunnioittaminen (Turun Yliopisto). Tämän vuoksi ei ole mainittu koulun nimeä, jossa haastattelu toteutettiin, eikä tutkimukseen osallistuneita mainita heidän oikeilla nimillään. Osallistujista käytetään lyhenteitä, osallistujat yksilöitiin kirjaimella O tarkoittaen osallistuja, sekä numeroin 1–4, esimerkiksi osallistuja 1 kirjattiin O1.

Tutkimuksen luotettavuudessa tulee muistaa, että pyrimme ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä hyvin rajatun ja pienen otoksen avulla, eikä tutkimuksella näin ollen pyritäkään saavuttamaan yleistettävyyttä. Parhaimmassa tapauksessa tutkimus voi innostaa toimimaan kestävän käsityön periaatteiden ja toimintatapojen mukaan, laittaa pohtimaan ja ajattelemaan kestävän käsityön teemoja sekä luoda pohjaa kestävän käsityön luovalle merkityksellisyyden kokemukselle. Tulokset voivat myös antaa innostusta ja pohjaa aiheen laajemmalle jatkotutkimukselle.

Tutkimuksen yleistettävyyttä tehdään tulkinnoista, ei tutkimusaineistosta. Tulkinta syntyy tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian välisestä vuoropuhelusta. Tämä on tutkijan hyvä pitää mielessä tehdessään yleistyksiä tutkimuksesta. Laadullisella tutkimuksella tavoitellaan mielenkiinnon kohdentumista johonkin ainutkertaiseen, minkä avulla pyritään lisäämään yleistä ymmärrystä. (Vilkkä, 2020. 192–195)

7.2 Mahdolliset jatkotutkimukset

Kestävän kehityksen avulla voimme turvata hyvät elinmahdollisuudet tuleville sukupolville, jonka vuoksi kyseistä ilmiötä tulisi tarkastella ja tuoda vielä enemmän ihmisten tietoisuuteen eri näkökulmista, esimerkiksi kestävän käsityön kautta. Perusopetus on ideaali ympäristö, jossa ilmiötä voidaan opettaa ja toteuttaa, jonka vuoksi on tärkeää tutkia, miten kestävä kehitys näkyy opetuksessa ja miten sitä toteutetaan, sekä kuinka kestävä käsityö on edistämässä tätä ilmiötä. Täten Opettajien tulisi olla tietoisia kestävästä kehityksestä ja huomioida sitä toiminnassaan. Peruskoulun oppiaineista etenkin Käsityö on

merkittävässä asemassa kestävän kehityksen tavoitteiden edistämässä juuri oppiaineen sisältöjen ja tavoitteiden vuoksi.

Tulevissa tutkimuksissa voitaisi selvittää kokevatko opettajat olevansa tarpeeksi tietoisia kestävästä käsityöstä, jonka avulla he kykenevät opettamaan tätä oppilaille ja yleisesti huomioimaan sitä opetuksessaan. Kiinnostavaa olisi tietää huomioidaanko kestävää käsityötä käsityönopettajien ja luokanopettajien koulutuksessa, kuinka paljon ja minkälaisella painotuksella. Koska tutkimuksessamme nousi esille opetussuunnitelman olevan taustalla vaikuttamassa opettajan toimintaan, voisi tätä tutkia suuremmalla otannalla, ja selvittää lähtevätkö opettajat liikkeelle opetussuunnitelmasta tietoisesti tai tiedostamattomasti. Lisäksi opetussuunnitelmaa tarkastellaan vahvasti jo opettajankoulutuksessa, mikä luo vahvan pohjan työelämään. Mikäli opetussuunnitelma koetaan olevan merkityksellisessä asemassa opettajan toiminnan taustalla, tulisi opetussuunnitelmaan saada laajemmin kestävää kehitystä ja etenkin kestävä käsityön sisältöjä.

Lähteet

- Arto O. Salonen. 2010. Kestävä kehitys globaalın ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Helsingin yliopisto.
- Euroopan parlamentti. 2023. Mitä kiertotalous on ja miksi sillä on merkitystä? <https://www.europarl.europa.eu>. (Luettu 1.4.2024.)
- Ferraro, E., White, R., Cox, E., Bebbington, J., & Wilson, S. 2011. Craft and sustainable development: Reflections on Scottish craft and pathways to sustainability. University of Dundee.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. 231–233.
- Karppinen, S., Kouhia, A., & Syrjäläinen, E. 2014. Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä. Helsingin yliopisto.
- Kokko, S., & Räisänen, R. 2019. Craft education in sustaining and developing craft traditions. Reflects from Finnish craft teacher education. *Techne Series A*: 26(1), 2019 27-43.
- Kröger, T., Turunen, V. 2021. Materiaaliosaamisen ydintä etsimässä: Opettajien käsityksiä alakoulun käsityöopetuksen materiaaliosaamisen ydinaineesta. *Ainedidaktikka* 5 (1), 85–103.
- Leinonen, L. 2022. Ekomuoti: Kiertotalous on tulevaisuutta. Studio Sillankorva.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
- Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus.
- Positiivinen kasvatus <https://positiivinenkasvatus.fi/luonteenvahvuudet/vahvuus-7-luovuus/> (Luettu 6.4.2024.)
- Selänne, W. 2022. Kestävä käsityö alakoulun käsityön opetuksessa luokilla 3–6, Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto.
- Suomen YK-liitto. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys> (Luettu 20.3.2024.)
- Taitoliitto / Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, Käsityön aineeton kulttuuriperintö. <https://www.taito.fi/me-olemme-taito/kasityon-aineeton-kulttuuriperinto/> (Luettu 2.4.2024.)
- Tekstiiliopettajaliitto TOL ry. 2018. Näkyvä käsityö - osa 2: Minna Huotilainen. https://www.youtube.com/watch?v=Uez48GaVS_U (Katsottu 27.3.2023.)
- Tekstiiliopettajaliitto TOL ry, Käsitöillä pelastetaan sukupolvia!. Tekstiiliopettaja 2020(04).
- Turun Yliopisto. <https://www.utu.fi/fi/tutkimus/eettisyys> (Luettu 27.03.2024.)

- Valtonen, A., & Viitanen, M. (2020). Ryhmäkeskustelut laadullisena tutkimusmetodina. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Vilkka, H. 2020. Tutki ja kehitä. 192–195.
- Väänänen, N. 2020. Sustainable craft: dismantled and reassembled. Itä-Suomen yliopisto.
- Väänänen, N. Kestävä käsityö auki purettuna ja yhteen koottuna. Aikuiskasvatus 2020(3), 242.
- Yleisradio. 2023. <https://yle.fi/a/74-20054441>. (Luettu 20.3.2024.)
- Ympäristöministeriö. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>. (Luettu 20.3.2024.)
- Zhan, X., Walker, S., Hernandez-Pardo, R. & Evans, N. 2017. Craft and Sustainability: Potential for Design Intervention in Crafts in the Yangtze River Delta, China. The Design Journal.

Liitteet

Liite 1. Taustietolomake

Kestävän käsityön toteutuminen perusopetuksen käsityöopetuksessa. Taustatietolomake

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei,

Olemme 3. vuoden käsityön aineenopettajaopiskelijoita Turun yliopistosta Rauman kampukselta. Teemme kandidaatintutkielmaa aiheesta kestävä käsityö. Haluamme selvittää käsityötä opettavien opettajien näkemyksiä ja kokemuksia kestävästä käsityöstä.

Tutkimukseen liittyvät taustatiedot ovat olennaisia tutkimuksemme etenemisen kannalta. Ryhmäkeskustelussa käsitellään tutkimuksen teemoja, eikä taustatietoja käydä läpi keskusteluissa. Nimi ja sähköposti tietoja käytetään vain osallistujien informoimiseen ryhmäkeskustelusta.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia. Vastausaikaa on 7.2.2024 asti. Osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa. Henkilötietoja säilytetään enintään tutkimuksen päättymiseen asti 12/2024. Tekstiedostoon on pääsy vain tutkijoilla. Lisätietoja tutkimuksen tietosuojailmoituksessa.

Vastaamme mielellämme kaikkiin tutkimukseen liittyviin lisäkysymyksiin.

Aurinkoisin käsityöterveisin,

Johanna ja Sini

Minä päivänä pääset osallistumaan ryhmäkeskusteluun? *

- Ke 14.2.2024 klo 15-16
- Ti 20.2.2024 klo 15-16
- Molemmat päivämäärät sopii
- Ei sovi kumpikaan päivämääristä, mutta haluaisin osallistua

Koulutustaustasi ja valmistumisvuosi (listaa tähän peruskoulun jälkeiset koulutuksesi) *

Oletko opiskellut käsityötä *

- Pääaineena
- Perusopinnot sivuaineena
- Perus- ja aineopinnot sivuaineena
- Ei käsityön aineenopettajan pätevyyttä, mutta opetan

Käsityöllinen harrastuneisuus *

- Teen monimateriaalisia käsitöitä vapaa-ajalla
- Teen tietyn tekniikan käsitöitä vapaa-ajalla (esimerkiksi neulominen)
- Opetan käsitöitä vapaa-ajalla
- Osallistun vapaaehtoistoimintaan käsityön aihepiirissä
- En harrasta käsitöitä vapaa-ajalla

Halutessasi voit kertoa lisää käsityöllisestä harrastuneisuudestasi tähän

Halutessasi voit kertoa tähän miten käsityö on näkynyt elämäsi aikana

Liite 2. Ryhmäkeskustelun diat

Kanditutkielma

KESTÄVÄ KÄSITYÖ

Tässä tutkimuksessa kestävä käsityö nähdään ilmentämässä kestävä kehityksen osia käsityön näkökulmasta ja käsityön oppiaineen sisällä.

Lähestymme aihetta kestävä käsityön kolmen elementin kautta - Tuote, toiminta ja aineeton käsityö (Väänänen ym. 2017, 2020)

Sini Sarikoski & Johanna Partanen
Turun yliopisto, Rauman OKL
Kevät 2024

TUOTE- KESTÄVÄ KÄSITYÖ

Mitä otat huomioon, kun suunnittelet oppilaille teetettävää työtä

Mistä hankit materiaalit

Mitä otat huomioon hankkiessasi materiaaleja

“Käsityötunneilla toteutetaan aina tuote, jonka oppilas vie lopulta kotiin”
-
Mitä ajattelet
Onko asia aina näin

